

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 34

nr. 2

november 2017

In dit nummer:

Bataljon
3-RS

In gesprek
met:
Jo Schepers
na de ont-
hulling ..

Toen en Nu

www.hkdgl.nl

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 3,00.

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Redactieadres:

*redactie@hkdg.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven*

Bestuur:

bestuur@hkdg.nl

Voorzitter:

P. Bus

Secretaris:

*secretariaat@hkdg.nl
P. Bus*

Penningmeester:

*E. Scheeres
penningmeester@hkdg.nl
IBAN: NL54RABO0315407484
BIC: RABONL2U*

Lid:

*M. Hagenaar
C. Smits
A. van Beurden*

Secretariaat:

*secretariaat@hkdg.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven*

Internet:

www.hkdg.nl

Oplage: 300 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €14,00 per jaar; het partner- of gezinslidmaatschap € 5,20 extra per jaar.

Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 3,50 als bijdrage in de verzend- en portokosten. Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

Beste lezer,

Misschien is het u nog wat te vroeg om terug te kijken op het jaar 2017, maar dit is al weer de laatste Driepas van dit jaar.

Als vereniging waren we dit jaar betrokken bij twee bijzondere activiteiten.

Op verzoek van de gemeente Duiven hebben we meegedacht en meegesproken over de 50 tegels met geschiedkundige wetenswaardigheden. Deze tegels maken deel uit van het monument dat op het Remigiusplein is geplaatst.

Daarnaast hebben wij meegewerkt aan de totstandkoming van het herdenkingsmonument voor de broers Meuwsen in Groessen. In het tweede artikel van deze Driepas wordt met Jo Schepers teruggekeken op de onthulling.

Ons symposium, dat op 12 december a.s. wordt gehouden, staat ook in het teken van de gebeurtenissen op 19 september 1944.

De Aircraft Research Group Achterhoek zal een lezing houden. ARGA houdt zich bezig met het onderzoek naar de luchtoorlog in onder andere de Liemers en de Achterhoek gedurende de Tweede Wereldoorlog. Zij zullen daarbij ingaan op de neergestorte vliegtuigen van 19 september 1944.

De uitnodiging voor het symposium vindt u in deze Driepas.

Deze Driepas wordt verder voor een groot deel gevuld met een andere strijd, namelijk die in voormalige Nederlands Indië in de jaren direct na de Tweede Wereldoorlog.

Met de gemeente Duiven hebben wij een eerste gesprek gevoerd over wat de overgang van het subsidiebeleid naar het nieuwe stimuleringsbeleid voor onze vereniging kan betekenen.

In dat kader wordt van alle verenigingen gevraagd het beleid op papier te zetten. Als bestuur zijn we bezig een eerste concept op te stellen.

Tot slot kan ik melden dat er na een zeer geslaagde deelname aan Duuve te gek zich een aantal nieuwe actieve leden hebben aangemeld.

Ik hoop vele van u op ons symposium te mogen verwelkomen.

Piet Bus
secretaris

Bataljon 3-RS

Duiven verloor drie zonen tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd: Theo Goris, Willy Wolters en onze oom Wim Nijssen. De dood van een soldaat in Nederlands-Indië liet in elk gezin diepe sporen achter. Vaak hing in de woonkamer een portret van de gesneuvelde zoon of broer en de droefenis over dit verlies was tientallen jaren later nog te voelen. Iedereen moest het verdriet verwerken. Met een monument bij het oude gemeentehuis gedenkt Duiven de drie overleden soldaten.

Naast deze persoonlijke herinneringen kennen we allemaal de regelmatig opduikende discussies over vermeende oorlogsmisdaden van onze troepen in de periode 1946-1950. Het beeld wat daaruit spreekt is niet zo fraai: een koloniale macht die niet van wijken wil weten, en met brute hand de jonge Indonesische natie wil breken.

Dit artikel wil proberen iets te vertellen over dat wat er gebeurde rondom Wim Nijssen. Zijn belevenissen tussen de internationale schermutselingen en de persoonlijke gevoelens door. Een verhaal over zijn diensttijd, zijn eenheid "Bataljon 3-RS" en zijn maten.

Het grote spel

De Nederlandse bemoeienis met het huidige Indo-

Monument bij het oude gemeentehuis in Duiven voor de drie gevallen soldaten. Theo Goris en Wim Nijssen dienden in 3-RS, Willy Wolters 3-2RI.

Wim Nijssen *28 oktober 1925, †30 oktober 1948, de rechter foto dateert uit de zomer 1946.

nesië begon met de eerste expeditie naar de Indische specerijenplantages in 1598. Kooplieden zagen kansen en financierden de reizen door de VOC op te richten. Aanvankelijk bestond de Nederlandse aanwezigheid uit versterkte handelsposten, zoals Batavia, Semarang en Soerabaja. Onder koning Willem 1, die regeerde van 1815 tot 1840, namen Nederlandse bestuurders de macht over van de kooplieden.

Nederland probeerde de hele Indische archipel onder controle te krijgen: een operatie die min of meer eindigde met de Atjeh-oorlog (1873-1914). Voor de tweede wereldoorlog bevonden zich 240.000 Europeanen (waarvan 87% Nederlanders) en 60 miljoen Indiërs op de eilanden. De inheemse bevolking werkte onder de lokale vorsten en de Nederlandse overheid op de plantages en in fabrieken, maar profiteerde ook van het goede onderwijs, moderne techniek en gezondheidszorg. Vanaf 1907, toen minister Fock schreef dat "Indië bestuurd moet worden door inlandse ambtenaren onder Europees toezicht", tot in de oorlog groeide in Nederland het besef dat een andere relatie met de koloniën onvermijdelijk was. Op 7 december 1942 zei koningin Wilhelmina voor een Amerikaanse radiozender het zo: "Geen politieke eenheid en verbondenheid op den duur kunnen blijven bestaan, die niet gedragen worden door de vrijwillige aanvaarding en trouw van de overgrote meerderheid der burgerij." De Japanse bezetting van Nederlands-Indië bracht het zoeken naar die nieuwe verhoudingen in een stroomversnelling.

De Japanners gaven de Indonesiërs meer invloed op het bestuur en creëerden een sterke antiwesterse stemming. Twee dagen na de Japanse capitulatie riepen Soekarno en aanhangers de Indonesische onafhankelijkheid uit. Meteen braken overal onlusten uit.

Eind september 1945 landden Brits-Indiase en daarna de Nederlandse troepen in een poging om de (vooroorlogse) orde te herstellen. In eerste instantie werden een paar grote plaatsen en de route van Batavia naar Bandoeng ingenomen. Tijdens de eerste politionele actie (juli 1947) en de tweede

Java met de verschillende gebieden onder Nederlands gezag (1946-1949). De donkere saillant van Batavia naar Bandoeng werd in 1946 bezet evenals Semarang en Soerabaja. De 1e politionele actie (augustus 1947) drong de opstandelingen terug naar de westelijke punt Bantam en het gebied tussen Djokjakarta en Malang (licht grijs). Bij de 2e politionele actie werd heel Java onder Nederlands gezag gebracht. (bron: www.7decemberdivisie.nl).

(december 1948) werden alle belangrijke plaatsen bezet en Soekarno en zijn staf gevangen genomen. De oorlog was gewonnen, maar het politieke spel verloren. Inmiddels was de Koude Oorlog een feit. De Amerikanen dachten Soekarno te kunnen paaien, het communisme tegen te houden en dwongen de soevereiniteitsoverdracht af (op 27 december 1949). Soekarno toonde zich weinig dankbaar. Hij nationaliseerde alle buitenlandse bezittingen en dwong iedereen tot een keuze: de Indonesische nationaliteit of vertrekken.

In Nederland bleek uit een Gallup peiling rond de jaarwisseling 1945/6 dat slechts 11% van de bevolking een directe onafhankelijkheid steunde. Een geleidelijke overgang was het voorkeursscenario van Nederlandse bevolking en regering. Echter bij een NIPO peiling in juli 1946 wilde maar 44% van de Nederlandse bevolking onze soldaten naar Indië sturen terwijl 42% daar tegen was. De bezetting van heel Java kon steeds op een overweldigende steun van de Nederlandse bevolking rekenen.

Het Regiment Stoottroepen

In de naoorlogse chaos moest de Nederlandse regering snel handelen. Na de Japanse capitulatie (15 augustus 1945) en het uitroepen van de onafhankelijkheid brak overal in Indië oproer uit. In de ogen van de jonge Indonesiërs hadden de Japanners aangetoond dat de Westerse suprematie niets voorstelde en nu wilden zij afrekenen met de kolonisator. De Japanners hadden tijdens de Tweede Wereldoorlog tienduizenden jongeren militair geschoold en tegen de Westerse kolonisator opgestookt, en dat kwam nu van pas. In deze "Bersiap periode" (bersiap: klaar staan) werd alles wat Nederlands was, of leek, of ermee samenwerkte, vermoord, verbrand of vernield. Deze periode bleek

Het embleem van het Regiment Stoottroepen, bron: wikipedia.

voor de Nederlanders en andere westerlingen, Chinezen, Indo-Europeanen en de Indonesiërs in Nederlandse dienst, een zwaardere beproeving dan de jarenlange Japanse bezetting. Ondanks de druk van de opgehitste jongeren zagen veel Indonesiërs niets in een abrupt ingevoerde onafhankelijkheid. Uit volksraadplegingen bleek, dat in sommige streken maar 5% voor een complete onafhankelijkheid van Nederland was.

Het NIOD schat dat er in de Bersiap-periode zeker 5500 doden vielen, voordat Brits-Indiase troepen de orde konden herstellen in de grote steden. Anderen noemen 30 duizend doden en meer. De hevigheid van de onlusten blijkt wel uit de 655 doden die de Brits-Indiase troepen zelf moesten betreuren.

De massale moordpartijen waarbij vrouwen en kinderen niet ontzien werden, maakten duidelijk dat Nederland eigen troepen moest sturen. Na het einde van de Tweede Wereldoorlog bleven in Nederland twee min of meer georganiseerde militaire eenheden over: de verzetsgroepen waren verzameld in de Binnenlandse Strijdkrachten. Deze gewapende knokploegen noemden zich de "Stoottroepen" en bevochten in de laatste maanden van de oorlog infiltrerende Duitse eenheden. De tweede militaire eenheid ontstond doordat in de bevrijde provincies Brabant en Limburg in de laatste maanden van 1944 en begin 1945 grote aantallen jongemannen hun bijdrage wilden leveren aan de strijd: de oorlogsvrijwilligers (OVW). Een deel van deze vrijwilligers werden in Engeland getraind om naar Indië te gaan. Ook zij werden in het Regiment Stoottroepen (RS) ondergebracht, dat in september 1944 formeel opgericht was. Na wat politieke strubbelingen met de Engelsen, landden in maart 1946 de eerste 8000 Nederlandse militairen in Indië. Zij bezetten een corridor van ongeveer 200 kilometer lengte langs de spoorweg van Batavia naar Bandoeng, waarin een groot deel van de Nederlandse economische

belangen geconcentreerd zat en andere strategische punten zoals de marinehaven bij Soerabaja.

In dienst

Het Nederlandse leger werd na de tweede wereldoorlog naar Brits model georganiseerd: het leger bestond uit divisies, die 4 tot 5 keer groter waren dan de vooroorlogse regimenten. Het regiment kwam in die structuur niet meer voor. Een omschrijving als "regiment stoottroepen" is sindsdien slechts gekoppeld aan de naam en de tradities, die tot uitdrukking komen in herdenkingen, vaandels, en specifieke kleding, zoals baretten.

De operationele kern van een divisie bestond uit drie infanteriebrigade groepen, elk met meerdere infanterie bataljons en ondersteuning (kanonnen, transport, medische staf, etc). De infanterie in het leger is het voetvolk bewapend met geweren. De kleinste operationele vechteenheid is het bataljon. Een infanteriebataljon telt ruim 800 soldaten en 40 officieren. In Indië waren 85 tot 90 infanteriebataljons actief. De feitelijke samenstelling van divisies wisselde gedurende de operatie afhankelijk van de taken.

De Nederlandse expeditionaire macht telde eind 1946 in totaal 120.000 soldaten, waarvan 95.000 dienstplichtigen opgedeeld in vier divisies en meerdere ondersteunende eenheden. Wim Nijsen, Theo Goris, Willy Wolters en veel andere Duivense dienstplichtigen waren ingedeeld in de 1e divisie (18.500 man). Deze divisie had als bijnaam: "7 december" naar de datum van de radiotoespraak van koningin Wilhelmina. Het devies van de divisie was: "Wij werden geroepen" en zo voelde het ook: het was een plicht, maar niet leuk. Deze drie soldaten maakten deel uit van de derde infanteriebrigade (5.000 man).

Wim Nijsen en Theo Goris zaten in het 3e bataljon Stoottroepen (847 man), met de afkorting 3-RS. Willy Wolters diende ook bij de derde infanteriebrigade maar bij het 3e bataljon van het 2e Regiment

Generaal Snijderskazerne in Nijmegen, (bron:Drimble/RCE).

Inschepping van het 3e bataljon van het regiment Stoottroepen in de Volendam, Rotterdam 16 oktober 1946. Bron: diverse websites, zoals serc.nl.

Infanterie: 3-2 RI.

De drie bataljons 3-RS, 3-2 RI en 3-14 RI vormden de kern van de 3e infanterie brigade en rouleerden in drie jaar in Indië regelmatig hun taken.

Een bataljon is onderverdeeld in compagnies, die weer uit pelotons van 36 soldaten bestaan. Wim

Namen van Duivense soldaten. Vermoedelijk zijn tussen de 65 en 70 jongens uit de huidige gemeente Duiven (Duiven-Groessen-'t Loo) naar Indië vertrokken. Luitenant-kolonel R.H.M. Verhoeven (*1901-†1970) geboren op de Ploen was hoofdalmoezenier voor de luchtmacht. (bron: Katholiek Thuisfront dankooronde uit 1951, repatriëringslijst 3-RS, gemeentearchief, de Postduif en familieboek).

Nijsen hoorde bij het 3e peloton van de 3e compagnie van het 3e bataljon Regiment Stoottroepen. Zijn veldpost adres was dus 3-3-3-RS.

De stoottroepen leverden 8 bataljons en bestonden voor een deel uit bataljons met oorlogsvrijwilligers, maar ook uit dienstplichtige bataljons uit verschillende provincies. Voor het 3e bataljon (3-RS) had men zijn oog laten vallen op Gelderland. 30% van de jongens kwam uit deze provincie.

Om deze uitbreiding van het leger mogelijk te

W. Beerling	H.Gerritsen	G. Pasma	G.H.W. Verlangen
J. Bisseling	J.F.W. Hooyman	F.Th. Peters	M.W. Verlangen
J.P. Boerboom	J.H. Hendriksen	G. Rutjes	T. Vogel
G.J.Th. Daams	J.A. Kemper	B.E. Scheerder	Th.C. Wieleman
Th.P.J. Daams	W.J. Kersten	A.W. Snelder	L.H. Zweers
W.J.Th. van Diek	W. Klappers	J. Spaan	R.H.M. Verhoeven
J.W. Dieker	J.W. Kok	W.J. Steentjes	
W. Driessen	A. Lentjes	M.H. Stevens	<i>Gesneuveld:</i>
H.W. v. Dulmen	G. Mulder	A.G. Stokman	<i>Th.W.M. Goris</i>
Th. Gerichhausen	Th. Mulder	H.J. Tilleman	<i>W.F.B. Nijsen</i>
E.J. Gerritsen	F.W. Moorman	A. Vedder	<i>W.Th. Wolters</i>